

S Z É P I D Ő K

Gál László

— Nem tudom, miért ugrálnak ezek a mai gyerekek — mondta az öregember a diványon és fájdalmas fintorral tapogatta meg a derekát. Zsábája volt, vagy ilyesmi.

— Te is ugráltál gyerekkorodban — mondta csöndesen az öregasszony az asztal mellett. Gombokat varrt fel egy tarka ingre, amely úgy terült el az ölében, mintha ölelni akarta volna két üres ingkarjával.

Az öregember szeme felcsillant:

— Még hozzá féllábon. Tudod, végigugráltuk az utcát, egészen a ligetig. Én váltogattam a lábaimat, mert jobb lábbal is tudtam, meg bal lábbal is. Ha futballista lettem volna, bejárhattam volna az egész világot.

— Visszajöttél volna — mondta az öregasszony.

Az öregember nem figyelt rá. Sziszegett egy kicsit, fájt a dereka, de a szeme csillogott.

— A földrajz szép tudomány — mondta elábrándozva. — Igen, a földrajz, de nem az a földrajz, amit az iskolában tanítanak. Itt van, például, Battonya. Azt tanítja a könyv, hogy nagyközség, 13 000 lakossal. Van ott egy fa, szép, kövér fa, a fa alatt van egy pad. Azt nem tanítja a földrajzkönyv, hogy ott egy pad van a szép, kövér fa alatt.

Az öregasszony szájába vette a cérnát, megnedvesítette, megsodorta, a tűt odaemelte egészen a szeméig, rövidlátó volt már.

— Másutt is van pad — csak ennyit mondott.

— Nem olyan — kiáltotta hevesen az öregember —, nem olyan. Azon a padon csókoltam meg Ancit. Olyan volt, mint egy vadmacska, megkarmolt.

Heherészni kezdett jóllakottan.

— Később már nem karmolt. És azt sem tanítja a földrajzkönyv, hogy egy kis liget van a kaszinó előtt, hordó sört vitettünk ki abba a ligetbe és körülültük, a földön persze, és ordítottuk, hogy sárgalábú istent az anyádnak, engem szeress, ne azt a vén anyádat...

— Jó társaság lehetett — mondta fáradtan az öregasszony.

— Jó társaság volt — felelte az öregember. — Ott volt a főszolgabíró is, meg a csendőrkapitány, Zavilla János. Tudod, nagy ricsaj volt, aztán egyszerre csak látjuk, hogy rohan ám felénk a két járőrös csendőr, már messziről kiabálnak, hogy micsoda disznóság ez. Hát, amikor meg látták, hogy a kapitány is ott ül közöttünk, vigyázdba vágta a bokájukat,

aztán, még lihegve, jelentették, hogy: százados úr, alázatosan jelentjük, semmi újság... Nagy ricsaj volt.

A nap végigcsókolta az ablakráját, és elietett, mert az árnyékos oldalon laktak, és a nap csak egy villanásnyira kukucskált be az ablakon. Az öregember megigazította a hátán a melegítőpárnát, most nem fáj neki, tulajdonképpen nem is volt a szobában.

— A földrajzkönyvek nem tudnak semmit. A falu végén, egy ütött-kopott kis házban laktak a széplányok. Csúnya ház volt, de a lányok szépek voltak és minden hónapban friss árut hozott a Mari néni, mi csak mamának mondtuk, Mari mamának. Hát azt láttad volna, egyszer elvittem a Benkó Janit, olyan harmincas volt, sovány, kiaszott emberke, adótisztviselő. A felesége is olyan sovány volt, mint a szőlőkaró és vasárnaponként templomba jártak, de nem is jól mondom, ők nem jártak, ők felvontak. Elöl a három gyerek, ünneplőben, hátul a két szőlőkaró. A Pistát, a fiukat, azt mindig verték, hol az asszony, hol az ember, de alig volt nap, hogy ne verték volna. Én tudom, mert náluk laktam. — Ez a kölyök már megint... — csak ennyit szólt az asszony, amikor a Jani hazajött az adóhivatalból. — Le a nadrággal, kölyök! — így az ember és a kis Pista szó nélkül hajolt rá a diványra. Nem tudom, miért verték mindig éppen ezt az egyet, már-már azt hittem, hogy történt valami a házasságuk előtt, hát ezért haragudtak rá, merthogy olyan nagyon vallásosak voltak és itt ugrált a bűn ölöttük. No, ezt a Janit egyszer elvitte a falu-végi házikóba, hogy én fizetek, gyerünk, Jani, nézd csak, milyen kövérek ezek a lányok, ne csak deszkát tapogass.

— Disznó vagy! — mondta az öregasszony.

— Akart is a Jani, olyan piros volt már, mint a jonatánalma, de aztán mégsem mert, hogy nagy bűn ez, azt mondta. Mi meg röhögtünk, mert persze elmeséltem a kaszinóban, hogy mit mutatott a meztelen lány annak az ájtatos Janinak, hát heteken át röhögtünk rajta, még a tisztelendő úr is, esküszöm. Az asszony meg, mert ő is megtudta, még inkább fölemelte azt a nagyon hegyes orrát, hogy őt mennyire szereti a Jani, csak az a baj, hogy amint hozzányúl, már itt is a gyerek, mit csináljon.

Gólt rúgtak a gyerekek, lent az udvaron, nagyon visongtak.

— Az sincs a földrajzkönyvben — mondta az öregember —, hogy két szálloda is volt Battonyán, a Nemzeti, meg a Grün. A Grün-szállodában volt a kaszinó, az úribb hely volt, de a Nemzetiben mindig csinosabb volt a kasszírónő, őt is cseréltették, minden hónapban másik kasszírónő érkezett, azt hiszem, volt egy iroda valahol, Kasszírónő-forgalmi, vagy ilyesmi. Hát amikor az új nő megérkezett, még tán a szappant se tette ki a lavór mellé, meg a törülközőt, már az egész falu tudta, hogy szőke-e, barna-e. Aztán rend volt, nagy rend, az nem úgy volt, hogy itt a kasszírónő, gyerünk látogassuk meg. Először a főszolgabíró úr nézte meg, aztán úgy éjfél tájt bejött a kaszinóba, ha csettintett, akkor rendben volt a dolog, a Nemzeti kitett magáért, a csettintés ezt jelentette. A Horthy Miklós sógorának nagy birtoka volt a falu mellett, a Purgly Emilnek, hát másnap neki jelentette a főszolgabíró úr, hogy milyen minőségű a kasszírónő. Nagyszerű ember volt a Purgly, ő lóháton járt templomba vasárnaponként, ő meg a két lánya, azok is lóháton. Nem nagyon értettem a lovagláshoz, de azt láttam, hogy jó néhányszor végigvágott a korbácsával a lányain a Purgly, biztosan rosszul ülték a lovat, vagy mit tudom én, de mindezt a falu előtt csinálta, egy úr sose szégyelli magát. A kaszinó előtt kikötötték a lovakat, úgy mentek a templomba, az közel volt, szemben a kaszinóval. Hajh, amikor a káplán kiugrott, az volt ám csak a nagy hecc, az egész falu hetekig beszélt róla...

— A káplán? — kérdezte az öregasszony, de csak úgy, minden érdeklődés nélkül. Nemegyszer hallotta már a történetet, hosszú az élet.

— Az ám, a káplán, a Péter, a tarkói Kovács Péter, így hívták. Szép száal ember volt, fiatal, sudár, mint a jegenye, aztán beleszeretett a Vicába, az is szép lány volt, meg hát földje is volt, száz hold meg a szép ház. No, kiugrott a káplán, és feleségül vette a szép Vicát, csak úgy forrt a falu, mindenki róluk beszélt, a Vicáról meg a Péterről. Tudod a templomból is kitiltották őket, de csak eljártak azért vasárnaponként, hátul álltak, majdnem az ajtóban, senki sem szólt hozzájuk, de csak ott álltak és talán imádkoztak is, nem tudom, szép pár volt, annyi biztos.

Másik inget vett a kezébe az öregasszony és felsóhajtott:

— A szerelem...

— Az, a szerelem — mondta az öregember —, ez nagy szerelem volt, a Péteré meg a Vicáé, aztán elváltak két évvel később és a Péter a Julist vette el, a Vica unokahugát, annak nem volt földje, de aztán két gyerekük lett, egy fiú meg egy lány, nagyon szép gyerekek. El is költöztek a faluból később, mert még mindig beszélt a falu, különösen, amikor kisorsoltuk a kasszírnot Szilveszterkor, az volt ám a nagy hecc, napokig nevetünk rajta.

— Kisorsolták? — kérdezte érdeklődés nélkül az öregasszony.

— Kétszer is — kuncogott az öregember —, kétszer is kisorsoltuk. Persze, ittunk előbb, sokat ittunk, mert Szilveszterkor iszik az ember, ha falun van, akkor különösen iszik, meg akkor még rádió se volt, televízió sem, hát úgy szórakoztunk, ahogy tudtunk. Svindli volt a dologban, nem mondom, svindli volt, mert összebeszéltünk előbb és úgy kevertük a cédulákat, hogy a Péter nyerjen, a kiugrott káplán.

— Persze, részekek voltak — mondta az öregasszony.

— Persze, részekek voltunk — egyezett bele az öregember. — Nagyon részekek voltunk. A Péter is részeg volt, aki megnyerte a kasszírnot. Csak a Vica nem volt részeg, az első felesége. Ő felugrott, hogy disznók vagyunk, azt kiáltotta és kirohant a kaszinóból. Utána akart menni a Péter, de lefogtuk és megmagyaráztuk neki, hogy ő a férfi a háznál és az nem úgy van, nem lehet megsérteni a kasszírnot sem, az is ember, a kasszírno, isten teremtette.

— Hát ezért váltak el? — kérdezte az öregasszony.

— Talán ezért — helyeselt az öregember —, de hát gyerekük se volt, lehet, hogy azért. Akkor újra kisorsoltuk a kasszírnot, mert hosszú a Szilveszter és az jót jelent, ha az új esztendő szerelmessel kezdi az ember. Akkor egész évben szerelmeskedik... — nagyot nyögött, mert ismét belenyilallt a fájdalom és még hozzátette —. persze, csak ha nincs zsábája az embernek, lumbágója, vagy hogy is mondják. De az igazi jó vicc, az nem a káplánnal történt, azt mással csináltuk, azt a főjegyzővel csináltuk, a Bodor Mikivel, őt így hívták: Bodor Miklós és furcsa ember volt, agglégény, de jó családból, nagyon jó családból, más nem is lehetett volna főjegyző, főszolgabíró vagy ilyen rangos valaki, csak ha jó családból való. Másodszor ő nyerte a kasszírnot, ezt is kicsináltuk előre, hogy ő nyerje.

A gombok már felkerültek az ingekre, az öregasszony hallgatott.

— Az volt a vicc — kóstolgatta a szót az öregember —, hogy a főjegyző nem szerette a lányokat. Van ilyen betegség, én nem tudom, buzinak mondta az egész falu, meg azt is tudta mindenki, hogy a kocsisával paráználgodik, derék, fiatal kocsisa volt, borotvált arcú, bajusztalan, ami külön furcsaság volt, mert ha kocsis, hát szúrja fel a bajusza a világot, ez a rend, amit a falu megszokott. No, amikor megnyerte a kasszírnot, mi csak összenéztünk, nem nevtünk, csak belülről, kifelé senki sem mert, nagy úr a főjegyző, meg a családja is jó család volt, birtokos, nagyhatalmú. Ő meg elpirult, elsápadt, tudta, hogy komiszság van a dologban, azt is tudhatta, hogy belülről röhögünk rajta, hogy a kasszírno is röhög belülről, meg mindenki. Akkor belevágta a tükörbe a poharát, nagy tükör

volt és egyszeribe végigfutottak rajta, a tükrön, a vérerek, mert piros bor volt a pohárban, és középen, ahol a pohár eltalálta, fekete volt a tükör, egy fekete folt, olyan szív alakú, és futottak belőle a keskeny vérerek a bortól meg a dühtől meg a szégyentől. — Sose halunk meg! — kurjantotta valaki, talán a Gabi volt, az aljegyző, mi meg úgy tettünk, mintha semmi sem történt volna, csak döntöttük magunkba a bort, a pezsgőt, a pálinkát. Szép Szilveszter volt...

Elgondolkozott az öregember a diványon, a párnát is megigazította egy kicsit, hallgatott.

— Szép idők voltak, igazi szép békeidők, a maiak nem is tudják. A Földvály Kálmán, például, úr volt ő is, haj, hogy tudott mulatni a Földvály Kálmán, még az egerek is pezsgőt ittak, ahogy mondani szokás. Hát ez sikkasztott, ez a Földvály Kálmán, a bíróságon dolgozott, odatette a család, amikor elverte már a száz holdját, mert csak annyi volt neki, száz holdja, ami nem sok egy úrnak, mit is tehetett volna vele? Összedugta a fejét akkor az egész úri kaszinó, hogy segíteni kell ezen a Kálmánon, még a Grün is azt mondta, a szállodás, hogy segíteni kell rajta, mert igazi úriember. Gyűjtögettünk neki valamennyit, hogy kifizesse a bíróságon, amit sikkasztott, előbb úgy gondoltuk, aztán meg rájöttünk, hogy ez nem segítség, mert hát kifizetjük azt a néhány ezer pengőt, de mi lesz később, mi lesz a Kálmánnal? Hát odaadtuk neki a pénzt, amit gyűjtöttünk, meg egy gyors útlevelet, meg sem állt Amerikáig, azt hiszem, oda ment, úgy hallottam. De úriember volt, igazi úriember, ma már nincsenek olyanok, olyan igazi úriemberek. Egyszer megsajnálta egy fiatal lányt, ott, a faluvégi házikóban, hát kiemelte onnan, házat vett neki és úgy tartotta, mint egy igazi úrinőt. Volt egy részeges öreg tanító a faluban, franciaórákat adott, én is tanultam tőle, emlékszem, az volt a vesszőparipája, hogy a „mois”-t nem moá-nak mondják a franciák, hanem muá-nak, hát így tanultuk tőle, hogy muá-tuá, ezért fizettünk, ő meg elitta. No, ezt a franciát is elvitte a lányhoz, hadd tanuljon franciául, mert aki úrinő, az franciául is beszél. Hát evvel a részeges tanítóval szökött meg aztán a lány, otthagytott csapot-papot, még a házat is, meg a Kálmánt, nem tudom, mit evett rajta, de hát ilyenek a nők.

— Nem mindegyik — mondta csöndesen az öregasszony és kinézett az ablakon, mert verebek csiviteltek az erkélyen, azokat nézte.

— Nem mindegyik — mondta szomorkásan az öregember —, bizony, nem mindegyik. De az szép lány volt, az a Mancsi, most már emlékszem, Mancinak hívták. Mesélte egyszer, hogy jó családból származik, az apja vasutas volt, de nem is az igazi apja volt, csak úgy összeállt az anyjával, az meg özvegyasszony volt, igazi, tisztességes özvegyasszony, az ura elpusztult az első világháborúban. Hát ez a vasutas azt akarta, hogy a Mancsi feküdjön le vele, ezért szökött el a Mancsi hazulról, úgy került a faluvégi házikóba, csupa tisztességből. Szép lány volt, mintha felvillanyozta volna az egész falut, mindenki hozzájárt, amikor szétment a híre, hogy városi dolgokat tud a Mancsi, nem olyan tökparaszt, mint a többi. A Kálmán is azért esett bele, a szegény, ő szerette a városi dolgokat, azért is sikkasztott, de hát rendbejöttek a dolgok, elment Amerikába, még írt is egyszer vagy kétszer, hogy oké minden, csak hát a falu hiányzik, nagyon hiányzik, meg az úri társaság.

Hangoskodtak a gyerekek az udvaron, alighanem gólt lőttek megint.

— Féllábon is elugrálnék oda, Battonyára — mondta az öregember —, az nagyon jó volna, ha úgy lehetne visszamenni, egészen visszamenni, akár féllábon is.

— Visszajönnél — mondta az öregasszony —, megint visszajönnél.

Megigazította a párnát az öregember feje alatt, meg a derekán a vilanypárnát, a melegítőt.

— Hozok egy jó, forró teát — mondta és kicsoszogott a konyhába.